

Podunavski Švabi, Podunavski Švabe, Podunavske Švabe

Ham, Sanda

Source / Izvornik: **Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2019, 66, 77 - 79**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:577428>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

PITANJA I ODGOVORI

PODUNAVSKI ŠVABI, PODUNAVSKI ŠVABE ILI PODUNAVSKE ŠVABE?

itateljica I. V. iz Osijeka pita nas kako glasi množina imenice *Švabo* i je li u množini imenica sročna s pridjevom muškoga ili ženskoga roda, odnosno, kako je pravilno: *Podunavski Švabi*, *Podunavske Švabe* ili *Podunavski Švabe*? Pita i piše li se *Podunavski* velikim ili malim početnim slovom.

Gramatike nam ne će dati odgovora na to pitanje jer ni jedna ne bilježi imenicu *Švabo*, a tako ni pravopisi. Budući da je *Švabo* ime za pripadnika naroda, trebao bi se naći u pravopisima, a osobito jer u Hrvatskoj postoji nacionalna manjina *Podunavski Švabe* (*Podunavski Nijemci*) pa bi pravopisi trebali barem u svojim rječnicima zabilježiti to ime da bi bilo jasno i nedvojbeno da se i pridjev *Podunavski* u imenu nacionalne manjine piše velikim početnim slovom jer je dijelom imena, a ne samo znak zemljopisnoga podrijetla. U Osijeku, primjerice, djeluje Njemačka zajednica – Zemaljska udruga Podunavskih Švaba u Hrvatskoj.

Ako gramatike i pravopisi ništa ne kažu o *Švabama*, nema rječnika koji *Švabu* ne bilježi, ali pogled u rječnike donekle zbunjuje. U svim je rječnicima *Švabo* imenica s dugouzlaznim naglaskom: *Švábo*, muškoga je roda, ali nema potpune suglasnosti oko oblika za nominativ jednine, a ni nominativ množine.

Stariji rječnici, oni s naslovom hrvatskoga ili srpskoga jezika – Broz-Ivekovićev (1901.) i Akademijin (1959. – 1962.), bilježe likove *Švába* i *Švábo*, ali sa *Švaba* upućuju na *Švabo*. Oba rječnika navode iste primjere u kojima je *Švabo*, a Akademijin rječnik kaže da je *Švaba* običnije u istočnim krajevima, što je u doba nastanka toga rječnika

bilo istoznačno srpskomu jeziku. Među te rječnike, unitaristički nadahnute, pripada i Skokov Etimologijski rječnik gdje je *Švaba* na prvom mjestu i natuknica glasi: „*Švaba* m pored *Švabo*.“

Anićev rječnik Hrvatskoga jezika iz 1991. navodi oba oblika, dajući ipak prednost obliku *Švabo* jer je *Švaba* u zagradi. Hrvatski jezični portal bilježi natuknicu *Švabo*, ali među oblicima navodi i *Švaba*, ispisujući dvije iste sklonidbe, iako je jedna za *Švabo*, druga za *Švaba*; oba genitiva jednine glase: *Švabe*, a tako i nominativ množine: *Švabe*. Isto je i u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku, natuknica je *Švabo*, ali se u natuknici *Švabija* navode oba oblika: *Švabo* (*Švaba*). Sva tri rječnika pripadaju istom izvoru, istoj „rječničkoj bazi“ Novoga Libera pa se *Švabo* i *Švaba* mogu smatrati i istom – jednom – rječničkom potvrdom iz istoga izvora.

S druge strane, Matešićev frazeološki rječnik (1982.), Klaićev Rječnik stranih riječi (1985.), Institutov Hrvatski jezični savjetnik (1999.), Šonjin Hrvatski rječnik (2000.) i Hrvatska enciklopedija (1999. – 2009.) navode samo *Švabo*. Valja prihvatiti oblik *Švabo* kao suvremeni hrvatski jer na to upućuju suvremeni različiti autori, a tako kaže i suvremena upotreba. Ipak ne treba smetnuti s uma da hrvatski književnici 19. st. podjednako upotrebljavaju i *Švabo* i *Švaba*, pa čak isti književnik oba oblika, primjerice, Ksaver Šandor Gjalski: „Kad je Švabo što pametno zamislio?“, „Ta, znaš - Švaba! Objesio bi se prije nego li da pozove gosta“ (<http://riznica.ihj.hr/>).

Glavnina je suvremenih izvora suglasna oko oblika za jedninu imenice – *Švabo*, ali postoje razlike u obliku za množinu. Izdanja Leksikografskoga zavoda navode oblik *Švabi* za množinu – Šonjin rječnik Hrvatskoga jezika samo *Švabi*, Hrvatska enciklopedija *Švabi*, ali u zagradi *Švabe*. Prednost se u

Enciklopediji očito daje množini *Švabi* jer se u tekstu natuknice upotrebljava samo taj oblik: *Švabi*, *Švabima*. Hrvatski leksikon bilježi samo *Švabi*, <https://www.hrleksikon.info/definicija/svabi.html>, a Hrvatski jezični portal samo *Švabe*. Oblik *Švabi* sukladan je s oblikom za množinu imenica koje znače pripadnike naroda, primjerice, *Austrijanci*, *Hrvati*, *Nijemci*, *Škoti*, *Švedi*, ali te imenice pripadaju imeničkoj a-vrsti i u nominativu jednine muškoga roda imaju ništični nastavak – dakle, nije riječ o istoj skonidbi.

Pomisli bi se moglo da je množina *Švabi*/*Švabe* u svezi s oblikom za jedninu *Švabo*/*Švaba*, međutim, i *Švabo* i *Švaba* sklanjaju se isto, kao imenice muškoga roda, ali prema e-vrsti: *Švabo*/*Švaba*, *Švabe*, *Švabi*... Kada bismo prema množini *Švabi* potražili dosljedni oblik jednine, dobili bismo neobične i u upotrebi nepotvrđene oblike:

N *Podunavski Švabi* < *Podunavski Švabo*

G *Podunavskih Švabā* < *Podunavskoga*
**Švaba*

D *Podunavskim Švabima* < *Podunavskomu*
**Švabu*

A *Podunavske Švabe* < *Podunavskoga*
**Švaba*...

naime, nastavak *-o* u nominativu jednine, i nastavak *-i* u nominativu množine imaju samo malobrojne opće imenice muškoga roda a-vrste, primjerice: *auto-o*, *aut-i*; *gauč-o*, *gauč-i* i osobna imena (koja su *singularia tantum*), *Dark-o* ili *Tomk-o*. Kada bismo u tu morfološku skupinu svrstali imenicu muškoga roda *Švabo*, tada bi množina glasila *Švab-i*, *Švab-ā*, *Švab-ima*... (kao *aut-i*, *aut-ā*, *aut-ima*), ali bi onda i jednina trebala glasiti kao *aut-o*, *aut-a*, *aut-u* ili *Tomk-o*, *Tomka-a*, *Tomk-u*: *Švab-o*, *Švab-a*, *Švab-u*.

Drugim riječima, morfološki sustav traži da prema jednini imenica muškoga roda e-vrste s nastavkom *-o* u nominativu jednine bude i množina iste te e-vrste, odnosno da se imenica *Švabo* sklanja, primjerice, kao

odmilice muškoga roda *brac-o*, *med-o*, *strik-o*, *uj-o* ili osobna imena s dugouzlaznim naglaskom (koja su *singularia tantum*): *Miš-o*, *Páj-o*, *Lóvr-o*:

N *Podunavski Švabo*, *Podunavski Švabe*

G *Podunavskoga Švabe*, *Podunavskih Švabā*

D *Podunavskomu Švabi*, *Podunavskim Švabama*

A *Podunavskoga Švabu*, *Podunavske Švabe*...

Normativna literatura ne navodi oblik za genitiv jedine imenice *Švabo* (tako nam je onemogućeno pouzdano s normativnog gledišta odrediti imeničku vrstu), pa Nives Opačić ironično zapaža: „...no koliko god izraz bio i frekventan i svima razumljiv, ipak uz njega valja malo zastati. Zašto? Zato što ćete u jednom rječniku hrvatskoga jezika (Šonje) naći oblik za nominativ množine koji će malotko tako reći. Piše ovako: *Švabo*, *Švabica*, no nominativ množine glasi *Švabi* (genitiv opet uobičajen, *Švabā*, a dativ, nažalost, nisu napisali, nego su se kod njega otmjeno zaustavili). Baš me zanima kako bi glasilo! Prema nominativu *Švabi*, trebao bi glasiti *Švabima* (kao konji, konjima). A svatko će ipak reći: *Švabama* je trebalo pokazati zube i sl.“ (<http://www.matica.hr/vijenac/567/maareva-forma-i-svabo-tralala-25080/>).

Gornji navod valja dopuniti pa reći da je *Švabima* ipak zabilježeno u Hrvatskoj enciklopediji i potvrđeno u upotrebi, ali vrlo rijetko i to uz nominativ množine *Švabe*, a ne *Švabi*: „Na prostoru Banata, Bačke, Srijema, Slavonije i Baranje i ponekih pojedinačnih slučajeva diljem Jugoslavije živjeli su ljudi koje se pogrđno, ali i s određenim strahopoštovanjem nazivalo *Švabima*. *Švabe*, *Folksdojčeri* ili *podunavski Nijemci* bili su etnička skupina uz koju se vežu radišnost, točnost, produktivnost, bogatstvo i svi drugi pozitivni dojmovi vezani uz gospodarsku moć.“ (<https://hrcak.srce.hr/file/233088>)

I na kraju valja jasno odgovoriti na pitanje: *Podunavski Švabi, Podunavske Švabe* ili *Podunavski Švabe*? Trebalo bi biti *Podunavski Švabo* i *Podunavski Švabe* jer je imenica *Švabo* imenica muškoga roda imeničke e-vrste pa se i u jednini i u množini slaže s pridjevnom riječi muškoga roda. Međutim, u upotrebi su oba pridjevna oblika, i muškoga i ženskoga roda. Pretpostaviti se može da se pridjev u ženskom rodu upotrebljava jer se imenica *Švabo* sklanja prema e-vrsti koja je središnja vrsta imenica ženskoga roda, pa otuda i ženski rod pridjeva – tako se postiže formalna, gramatička sročnost – *Podunavske Švabe*. Prednost bi ipak trebalo dati pridjevu u muškom rodu jer su imenice muškoga roda, koje se sklanjaju prema e-vrsti, u hrvatskom

jeziku u množini sročne s pridjevnom riječi u muškom rodu. Primjerice, *brojni mede* (a ne *brojne mede*), *brojni kolege* (a ne *brojne kolege*).

Kada je riječ o pisanju velikoga i maloga početnoga slova u pridjeva *podunavski*, trebao bi se pisati u nazivu *Podunavski Švabe* velikim početnim slovom jer je riječ o imenu nacionalne manjine. U upotrebi je ipak još uvijek različito, piše se i *podunavski Švabe* i *Podunavski Švabe*, naime *podunavski* se može shvatiti i samo kao zemljopisni znak podrijetla, pa otuda malo početno slovo. Međutim, Zemaljska udruga Podunavskih Švaba u Hrvatskoj jasno kaže da je riječ o imenu.

Sanda Ham

OSVRTI

DANI HRVATSKOGA JEZIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI SMILJEVAC U ZADRU, HRVATSKIM POVEZANI

Treću godinu za redom u školi organiziramo Dane hrvatskoga jezika, ovoga puta s temom Hrvatskim povezani. Doista smo bili počašćeni što su nam se odazvali književnik Miro Gavran i dramska glumica Mladena Gavran koji su nam priredili vrlo dojmljivu književno-kazališnu večer.

Miro Gavran govorio je o sličnostima i razlikama između proznoga i dramskoga pisma, o svojim romanima, knjigama za djecu, pričama, pjesmama, ali i o kazalištu, pisanju za kazalište, glumi, režiji i svemu što čini kazališni život. Glumica Mladena Gavran za tu je večer odabrala tri monodramska isječka iz predstava Hotel Babilon i Najluđa predstava na svijetu.

U drugom dijelu programa predstavili su nam se Hrvati iz Slovačke (dječja folklorna skupina Ljuljanka i tamburaški orkestar Konjic iz Hrvatskoga Jandrofa i Čunova.)

U kraćem je slikokazu prije njihova nastupa profesor povijesti i lingvistike Toni Milanović, koordinator i učitelj hrvatske nastave u Slovačkoj, pokazao kako je ondje organizirana nastava na hrvatskom jeziku, ali je govorio i o mjestima u kojima žive Hrvati.

U lirskom dijelu programa klapa Munita otpjevala je Fiamengov (i Oliverov) Nocturno i premijerno, za ovu prigodu, pjesmu Ča se i s namin morbinaš, kaljskoga književnika Joje Ricova.

Zadarska dramska umjetnica Gabrijela Meštović Maštruko pročitala je dvije pjesme mladoga lukoranskoga ilustratora i pjesnika Marina Franića – Testamentum o tišini i moru i Dido je maslina.

Za učenike četvrtih razreda i ove je godine održana glagoljaška radionica koju je